

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง
มหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง
มหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง
มหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศและชุมชนที่อาศัยอยู่
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง
2. ประชาชนที่มีเพศและชุมชนที่อาศัยอยู่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองแตกต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. ประชากร (Population) คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 18,034 คน ดังนี้ (รายงานสถิติประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 เทศบาลเมืองมหาสารคาม. 2553)
3. กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 35) จำนวน 392 คน เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการคำนวณและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้สามารถเป็นตัวแทนของประชากรอย่างสมบูรณ์ จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) และใช้วิธีการเลือกสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก
4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย
 - 4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศและชุมชนที่อาศัยอยู่ของประชาชน จำนวน 15 ชุมชน คือ ชุมชนตักสิลา ชุมชนเครีอวัลย์ ชุมชนส่องเหนือ ชุมชนศรีสวัสดิ์ ชุมชนนาควิชัย ชุมชนส่องใต้ ชุมชนปัจฉิมทัศน์ ชุมชน มหาชัย ชุมชนบ้านแมค ชุมชนธัญญา ชุมชนโพธิ์ศรี ชุมชนสามัคคี ชุมชนอภิสิทธิ์ ชุมชนศรีมหาสารคาม และชุมชนอุทัยทิศ
 - 4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 4 ด้าน ดังนี้

(Comings and Wise. 1971 : 13-17)

- 4.2.1 การเลือกตั้ง
- 4.2.2 การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ
- 4.2.3 การรวมกลุ่มผลประโยชน์
- 4.2.4 การแสดงออกด้วยการกระทำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถามประกอบด้วยเพศและชุมชนที่อาศัยอยู่ของประชาชน จำนวน 15 ชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิด มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Liker Scale) เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม การให้คะแนน เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดค่าคะแนนดังนี้ คือ

ระดับ 5	หมายถึง	ทุกครั้ง
ระดับ 4	หมายถึง	บ่อยครั้ง
ระดับ 3	หมายถึง	บางครั้ง
ระดับ 2	หมายถึง	นาน ๆ ครั้ง
ระดับ 1	หมายถึง	ไม่เคย

เกณฑ์ในการประเมินการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย แปลคะแนนตามเกณฑ์จุดกึ่งกลางของช่วงคะแนน (Class Interval) ประยุกต์จากบุญชม ศรีสะอาด (2547 : 100-101) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	การรับรู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก

ที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดให้เป็นระเบียบหมวดหมู่ โดยการจัดกลุ่มข้อความหรือประโยค (Grouping) ที่มีลักษณะหรือความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงและแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำสถิติมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง สถิติที่ใช้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเพศใช้ทดสอบด้วย t -test และการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างชุมชนที่อยู่อาศัย ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กรณีพบความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของ LSD การวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และใช้การพรรณนาความประกอบ (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 อาศัยอยู่ในชุมชนศรีสวัสดิ์มากที่สุด จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$)
3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยจำแนกตามเพศ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองใกล้เคียงกัน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์นี้ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ มีความเห็นแตกต่างกัน เมื่อพบว่า การมีส่วน

ร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัย จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยรวม ด้วยวิธี LSD. (Least Significant Difference)

4. ปัญหา และอุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้ 1) การเลือกตั้งเกิดการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในทุกระดับ 2) การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะกิจกรรมทางการเมืองที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมน้อย 3) การรวมกลุ่มผลประโยชน์มีการรวมพรรคการเมืองท้องถิ่น ทำให้เกิดการแตกแยกระหว่างชาวบ้าน 4) การชุมนุมทางการเมือง มีบ้างเล็กน้อย แต่ไม่เคยใช้ความรุนแรงและก่อให้เกิดความเสียหาย

5. ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้ 1) ด้านการเลือกตั้ง ควรมีการรณรงค์การห้ามซื้อสิทธิ์ขายเสียงก่อนวันเลือกตั้ง และมีบทลงโทษ สำหรับคนที่กระทำความผิดอย่างจริงจัง 2) ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ควรมีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น 3) ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ควรมีการจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้ร่วมทำกิจกรรมร่วมกันให้มาก ๆ เพื่อป้องกันการแตกแยก ระหว่างชาวบ้านด้วยตนเอง 4) ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ ควรมีการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ แนวทางการเมือง มากกว่าใช้ความรุนแรงในการชุมนุม

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอธิบาย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = .57) เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถือเป็นกระบวนการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางนั้นยังเป็นเรื่องอุปสรรค ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นระดับที่ไม่เพียงพอต่อการบรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนขาดความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมืองเพื่อพัฒนาระบบสภาพเป็นเพียงตัวแทนในการบริหารงานของรัฐเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองส่วนใหญ่จะมีเพียงในระดับแรกคือ การเลือกตั้งด้วยตัวแทนท้องถิ่นเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรชาติพิทย์ ฉั่วสกุล (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยสรุปพบว่า

ภาพรวมผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงสมัครรับเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของประมวล แสงแก้วศรี (2546:บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันของประชาชน ได้แก่ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคม ประโยชน์ที่ได้รับจากเขตปทุมวัน ความสนใจทางการเมืองและความสำนึกทางการเมือง ส่วนเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตปทุมวัน และความสำนึกทางการเมืองเป็นปัจจัยที่ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีเพศและที่อยู่อาศัยในชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองใกล้เคียงกัน จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเพศหญิง และเพศชายมีบทบาทหน้าที่เท่าเทียมกัน ประชาชนทั้งเพศชายเพศหญิงมีการรับข้อมูลข่าวสาร และเข้าใจสภาพการเมืองในสื่อต่าง ๆ ที่เท่าเทียมกัน

4. การเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ มีความเห็นแตกต่างกัน เมื่อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนแต่ละชุมชนที่อยู่อาศัย

มีวิถีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมเหมือนกัน มีความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้ภาพโดยรวมไม่มีความแตกต่าง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ และด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ ชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ในแต่ละชุมชนประกอบไปด้วย ผู้นำ กรรมการชุมชน และตัวแทนของแต่ละชุมชน จึงมีการบริหารของชุมชนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน เช่น การรณรงค์การเลือกตั้ง การร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน

ซึ่งผลของการศึกษาค้างกล่าว มีความสอดคล้องกับ วรุณี วงษาเวียง (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ : กรณีศึกษา ในเขตเทศบาลตำบลสามแยก อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนและประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างกันในด้าน เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพและรายได้ มีระดับไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ นัฏฐิกล ศรัจันทร์โท (2552: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตการบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอขามศรีสุข จังหวัดมหาสารคามผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทำให้ทราบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบประเด็นที่ควรพัฒนาโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่ค่า ๆ 5 ลำดับ ได้แก่ มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เวทีการแสดงความคิดเห็น เวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านประชาธิปไตย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้แสดงออก 2) องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน ร่วมกันสร้างวิถีความเป็นประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วม สร้างอุดมการณ์ร่วมกัน และสร้างสำนักทางการเมือง

1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามที่อยู่อาศัยในชุมชน 1) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้นำในชุมชนร่วมกัน ส่งเสริมผู้นำ เครือข่ายชุมชน อาสาสมัคร และตัวแทนหมู่บ้าน ให้มีความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มให้แก่ประชาชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมือง

1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะคือ สร้างแหล่งการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ด้านประชาธิปไตย หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องจัดแหล่งการเรียนรู้ด้านประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 ควรศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อเป็นแนวทางในการผสมผสานในการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย